

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ- Α' ΛΥΚΕΙΟΥ- Α1 – Α2

(3^ο Μέρος του Διηγήματος *Η Τιμή και το Χρήμα*)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ, ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

Παιδιά, καλησπέρα σας!

Με το νέο, **τρίτο** στη σειρά έγγραφο συνεχίζω την ανάλυση του αριστουργηματικού **κοινωνικού- ρεαλιστικού- ηθογραφικού** διηγήματος του **Κωνσταντίνου Θεοτόκη** *Η Τιμή και το Χρήμα*, αναλύοντας το **Γ' απόσπασμα** που έχει τον τίτλο « *Δουλευτάδες και οι δύο, ποιον έχουμε ανάγκη*»: πρόκειται για μία φράση που, όπως θα δείτε, επαναλαμβάνεται δύο φορές μέσα στο ίδιο το κείμενο.

Στο τρίτο αυτό μέρος του διηγήματος βλέπουμε την ιστορία να έχει εξελιχθεί **ταχύτατα** και **ραγδαία**. Θυμίζω ότι στο προηγούμενο μέρος, το 2^ο, με τον τίτλο στην *Ταβέρνα του Τραγούδη*, είδαμε τον Αντρέα στην ταβέρνα να ομολογεί στον θείο και στο φίλο του την αγάπη του για τη Ρήνη, αλλά και τον θείο του να τον αποτρέπει θυμίζοντας του την δύσκολη οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται και τα οφέλη που θα έχει αν επιλέξει μία άλλη κοπέλα με μεγαλύτερη προίκα.

Στο 3^ο μέρος λαμβάνει χώρα ένα πολύ **σημαντικό γεγονός** που θα πυροδοτήσει σοβαρές και καταλυτικές εξελίξεις: η αγάπη των δύο νέων, του Αντρέα και της Ρήνης έχει τόσο πολύ προχωρήσει που η *Ρήνη μία μέρα καλεί τον Αντρέα μέσα στο πατρικό σπίτι- κάτι που γίνεται ευρύτερα γνωστό στη γειτονιά και φθάνει λίγο αργότερα και στα αυτιά της σιόρας Επιστήμης*. Αυτό το εντελώς φυσιολογικό αρκετά συνηθισμένο- για τα σημερινά δεδομένα- γεγονός, πράξη της Ρήνης, να καλέσει δηλαδή και να βάλει τον Αντρέα μέσα στο πατρικό σπίτι, ήταν για τα **δεδομένα της τότε εποχής** μία **ανήκουστη, ασυνήθιστη και ακραία** πράξη, καθώς δεν ήταν καθόλου συνηθισμένο, ήταν μάλιστα πλήρως αντίθετο στα συντηρητικά ήθη και τις αντιλήψεις της εποχής και προκαλούσε ποικίλα και απαξιωτικά σχόλια στην κοινωνία μία νεαρή και ανύπαντρη κοπέλα να βάλει στο σπίτι της έναν νέο άντρα, ακόμη και αν επρόκειτο για μία απλή και συνηθισμένη επίσκεψη.

Η επίσκεψη του Αντρέα και η συνάντηση του πρόσωπο με πρόσωπο με την Ρήνη μέσα στο πατρικό σπίτι είναι το κεντρικό γεγονός που βάζει τα πράγματα σε δρόμο χωρίς επιστροφή. Μαθαίνοντας το γυναικές της γειτονιάς η Σιόρα Επιστήμη τρέχει, σοκαρισμένη και συντετριμμένη στο σπίτι, και εκεί πέρα πλέον λαμβάνει χώρα η συζήτηση της Σιόρας Επιστήμης με τον Αντρέα, όπου πλέον ανοιχτά τίθεται το **θέμα του γάμου των δύο νέων**. Η συζήτηση θα πάρει το χαρακτήρα έντονης και αγεφύρωτης διαφωνίας ανάμεσα στην Σιόρα Επιστήμη και στον Αντρέα σχετικά με τους **όρους και τις προϋποθέσεις** κάτω από τις οποίες θα πρέπει ο Αντρέας να παντρευτεί τη Ρήνη. Ανάμεσα στον Αντρέα και στη Σιόρα Επιστήμη βρίσκεται η Ρήνη, να προσπαθεί να συμβιβάσει τις αντιθέσεις και να παίρνει το μέρος **πότε του ενός και πότε του άλλου**.

Αυτά είναι μερικά γενικά αλλά απαραίτητα **εισαγωγικά σχόλια** που θα ήθελα να κάνω στο τρίτο μέρος του διηγήματος για να σας βοηθήσω σε μία πρώτη κατανόηση του αποσπάσματος. Όπως και στα άλλα δύο μέρη, ακολουθεί αμέσως πιο κάτω το ίδιο το λογοτεχνικό κείμενο από το βιβλίο της Β Λυκείου. Στο κείμενο έχω υπογραμμίσει με **έντονα μαύρα γράμματα** κάποια μέρη που θα πρέπει να προσέξετε ιδιαίτερα κατά την ανάγνωση καθώς παρουσιάζουν ξεχωριστό ενδιαφέρον για την κατανόηση του κειμένου. Μέσα σε παρένθεση εξηγώ ή επεξηγώ φράσεις που χρειάζονται διευκρίνιση για να γίνουν κατανοητές. Με αστερίσκο εξηγούνται στο τέλος του κειμένου λέξεις ή φράσεις της Κερκυραϊκής διαλέκτου που είναι άγνωστες στον Έλληνα ομιλητή της κοινής Νεοελληνικής γλώσσας.

Στο δεύτερο μέρος του εγγράφου παραθέτω, όπως πάντα, αριθμημένα **ερμηνευτικά- νοηματικά σχόλια** που σκοπός τους είναι να σας βοηθήσουν να καταλάβετε τα πιο σημαντικά σημεία του αποσπάσματος. Τα περισσότερα από αυτά τα ερμηνευτικά σχόλια έχουν σχέση με τις φράσεις που έχω υπογραμμίσει με έντονα μαύρα γράμματα.

Στο τρίτο μέρος του εγγράφου σας δίνονται ερωτήσεις που καλό θα είναι να απαντήσετε γραπτά και να μου τις στείλετε στη διεύθυνση: apapadopoulos58@yahoo.com

2. ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΡΟΣ 3^ο

[Δουλευταδες κι οι δυο, ποιόνε έχουμε ανάγκη;]

Είναι Κυριακή απόγευμα: όπως συνήθιζε να κάνει κάθε Κυριακή, η σιόρα Επιστήμη μαζί με άλλες νοικοκυρές καθόταν κουβεντιάζοντας στη μικρή πλατεία του προάστιου. Ξαφνικά, μαθαίνει από κάποια γυναίκα, που ήρθε στην παρέα της, πως η Ρήνη έβαλε μες στο σπίτι τους τον Αντρέα. Στην αρχή προσπαθεί να φανεί ατάραχη και να την πείσει πως μες στο σπίτι ήταν ο άντρας της (αγαθός τύπος, που συνήθως ήταν πιωμένος). Ούτε κι η ίδια όμως δεν πιστεύει στα λόγια της: έπειτα φεύγει για να δει τι έγινε. Βρήκε στο σπίτι τον Αντρέα και τη Ρήνη μόνους.

«Αντρέα» είπε με σιγαλή μα σταθερή φωνή, «εβάλθηκες να ντροπιάσεις το φτωχικό μου»;

«Ω μάνα» είπε η Ρήνη ξεσπώντας σε δάκρυα, «ω μάνα!»

«Όχι» είπε ο Αντρέας γενόμενος πλιο κόκκινος.

«Δεν εσκέφτηκες» ξακολούθησε πικρά, «πως είμαστε φτωχοί άνθρωποι, αδύνατο μέρος, πως δεν έχουμε παρά του θεού την ολπίδα και την υπόληψή μας, και το μοναχό αποκούμπι (= στήριγμα) τση φαμιλιάς μου δεν είμαι παρά εγώ, μία

καημένη γυναίκα, σαν έρμη, γιατί τον άντρα πόχω είναι σα να μην τον είχα;» Κι εβάλθηκε να κλαίει.

«Ω μάνα!» Ξανάπε αναστενάζοντας η Ρήνη, «θα σου πει· η καρδιά του είναι χρυσή· δεν καταδέχεται την ατιμία».

«Γιατί τον έμπασες μέσα; Γιατί ήρθες μέσα, Αντρέα; Η γειτόνισσα στο **φόρο*** το **βουκινίζει*** κι έχει δικιο· ποιος θα τήνε πάρει τη δυστυχισμένη τώρα που της έκαμες αυτό το κακό;»

«Άκου» είπε ο Αντρέας πειραγμένος, «όλο το **μπόργο*** μ' εγνώρισε τίμιονε, και η ίδια με ξέρεις. Τι να σου κάμω; Η αγάπη δεν παίρνει το θέλημα τω γονιώνε· γεννιέται μοναχή τση. Τη Ρήνη σου εγώ τήνε παίρνω».

«Δε μένει άλλο» είπε η μάνα μ' έναν αναστεναγμό παρηγορητικό, «έτσι μόνο θα γλιτωθεί η τιμή μας».

«Α θέλεις» Ξανάπε αδιάφορα ο Αντρέας «φέρε και τώρα τον παπά και το **νούνο*** για να τελειώσει. Μα, σιόρα Επιστήμη, ξέρεις την περίληψη(= την οικονομική κατάσταση) του σπιτιού μου. Ο κακομοίρης ο πατέρας μου μ' άφηκε χρέγια που ολοένα τα πλερώνω· τι να πρωτοκάμω μ' αυτά τα μπράτσα; Σκίσε μου την καρδιά μέσα θα 'βρεις τη Ρήνη σου. Την αγαπάω, από κείνο το βράδυ τα μάτια της μ' εκάψανε. Μα πώς να τήνε ζητήσω, πώς να **κουναρήσω*** παιδιά;»

«Αυτό συλλογιέσαι! Και δε βοηθάει ο Θεός; **Δουλευταδες και οι δύο, ποιόνε έχετε ανάγκη;**»

«Όχι, σιόρα Επιστήμη· θα ξεπέσει κι άλλο το σπίτι μου· θα μου το πουλήσουνε, θα ντροπιαστώ στον κόσμο!»

«**Δουλευταδες και οι δύο, ποιόνε έχουμε ανάγκη;**» είπε τώρα η Ρήνη ανάμεσα στα δάκρυά της, «και σ' ένα καλύβι, με την αγάπη μας, θα ξαλλάζαμε τη ζωή μας και για όλο το βιος του κόσμου»;

«Θέλω να 'σαι σαν κυρά στα χέρια μου· δε σε παίρνω στην κακομοιριά. Τι δίνεις, κυρά Επιστήμη;»

«Τον άνθρωπό μου» αποκρίθηκε με περηφάνια σφουγγίζοντας τα μάτια της, «και την ευκή μου! Γιατί δεν πράζεις σαν τίμιος άντρας που είσαι; Την αγαπάς; πάρ' τηνε. Ο Θεός βοηθός. Φτωχοί άνθρωποι είμαστε· το 'ξερες!»

«Χωρίς τίποτα;» ερώτησε στενοχωρημένος.

«**Την επείραξες!**» κι είναι αδύνατο μέρος η δύστυχη. Τρεις **εκατοστές*** (= τριακόσια τάλαρα, δηλαδή η περιουσία που δίνει στην Ρήνη ως προίκα της) έχει κι όχι άλλα».

«Σαν τίποτα» είπε σταυρώνοντας τα χέρια· «τι να πρωτοκάμω;»

«Την επείραξες» του Ξανάπε η μάνα αψωμένη· «αν είσαι τιμημένος δείχ' το· ειδή την έχεις στο λαιμό σου!»

«Δώσ' μου **έξι*** να λευτερώσω κάνε το σπίτι μου. Ανάθεμά τα τα τάλαρα!»

«Ω δώσ' τα μάνα!» είπε τότες κλαίοντας η Ρήνη και σηκώνοντας προς τη μάνα τα χέρια της· «μ' αυτά θ' αγοράσεις την ευτυχία μου. Όσοι άντρες κι αν είναι στον κόσμο, ούτε και βασιλόπουλα, δε θα μ' αγαπήσει κανένας σαν τον Αντρέα· ούτε και γω!»

«Τι λες;» της αποκρίθηκε, ριχνοντάς της μια σκληρή ματιά. «**Εσύ έσφαλές· κι εγώ ν' αδικήσω τ' αδέρφια σου τ' άλλα;** Δυο θεριά αξαίνουνε ολοένα κατόπι σου και τ' αρσενικό μένει στο δρόμο. Τι άλλο να κάμω για σας; Ό,τι μπορούσα δεν το 'καμα; Δεν έχω άλλα!»

«Έτσι είναι αδύνατο» είπε ο Αντρέας κι εδάκρυσε.

Μα τότες η κυρά Επιστήμη εθύμωσε. Εσήκωσε ψηλά το χέρι της, και αχνή και με σπίθες στα μάτια του 'πε:

«Έτσι ήτανε από την αρχή του το σπίτι σου· έτσι! κι εχαλάστηκε καταπώς του 'πρεπε. Και συ **ακολουθάς το παράδειμα***. Ω καταραμένε, τι σου χρωστούσα να πειράξεις την ησυχία του σπιτιού μου, την καλύτερη κοπέλα του μπόργου, ω που να πιάνεις χρυσάφι και να γένηται χώμα»!

«Μην καταριέσαι» είπε χτυπώντας φοβισμένη τα στήθια της η κόρη· «δεν το 'θελε έτσι, μάνα· μ' αγαπάει· δώσ' τα, δώσ' τα!»

«Και συ» της είπε ακολουθώντας με οργή, «αφού εγίνηκες όπως εγίνηκες, κι έχασες, ανέμουαλη, την καημένη σου τη νιότη! σύρε, κακομοίρα μου, κουρέψου σε κανένα μοναστήρι! Ωχ, τι να σε κάμω!» Κι έπεσε σε μια καρέκλα κι έκρουσε το τίμιο πρόσωπό της στα χέρια της και εβάρθηκε να κλαίει πικρά πικρά χωρίς να φωνάζει.

Εκλαίγαν και οι τρεις τους.

«Ω!» έκαμε δειλά δειλά η Ρήνη, κοιτάζοντας τον Αντρέα με μάτια δακρυσμένα και περιπλέκοντας τα δάχτυλά της· «δουλευτάδες και οι δύο ποιόνε έχουμε ανάγκη;»

«**Δε μπορώ**» ξανάπε ο νέος με πόνο· «**αύριο θα 'μαστε στο δρόμο· δε σε παίρνω στη φτώχεια και στην καταφρόνια**».

Κάμποση ώρα εμείναν πάλε σιωπηλοί και οι τρεις. Η κάμαρα εσκοτεινιάζε τώρα, γιατί ο ήλιος είχε καθίσει· και δεν ακουόταν τίποτα άλλο παρά ο κουφός ανασασμός της νοικοκυράς που δεν εσάλευε. Κανένας εκείνο το βράδυ δεν εσκεφτότου ν' ανάψει το φως.

Και τώρα ήταν η Ρήνη που εθύμωνε και που απελπισμένη επαναστατούσε:

«**Εσύ, μάνα**» είπε βραχνά, «**κι όχι ο Αντρέας, εσύ με παίρνεις στο λαϊμό σου για λίγα λεφτά!** Έχεις και δεν τα δίνεις. Και δέκα και δώδεκα εκατοστές έχεις, το ξέρω εγώ· και κάνεις δουλειές κάθε μέρα, και τα αβγατίζεις τα τάλαρά σου. Και τώρα... και τώρα θέλεις να με κλείσεις σε μοναστήρι, εμένανε που σ' εδούλεψα, που τα

'βγαλα η ίδια τα προικιά μου με τον κόπο μου, για να 'χουνε τ' άλλα σου τα παιδιά περισσότερα. Ω μάνα! Ω μάνα!»

«Τρεις εκατοστές είναι οι δικές σου» της αποκρίθηκε με βραχνή φωνή χωρίς να σηκώσει το κεφάλι.

«Θα σε πάρω» της είπε στ' αυτί ο Αντρέας: «έχε υπομονή!» κι αδρασκέλισε βιαστικά το κατώφλι.

φόρο:(το)·αγορά.

βουκινίζω:σαλπίζω με το βούκινο, μεταφ. διαλαλώ.

μπόργο:προάστιο.

νούνος:κουμπάρος.

κουναρώ:μεγαλώνω,αναθρέφω.

εκατοστές:εννοείται,τάλαρα.

έξι:εκατοστέςτάλαρα.

ακολουθός το παράδειμα: (παράδειγμα) εννοεί τον πατέρα του, που, όπως είπε κάποια γειτόνισσα «τα 'καμε τα ίδια κι ο μαγαρισμένος ο πατέρας του (ενν. του Αντρέα) και εκακομοίριασε, ανάθεμά το, μία δύο εδώ στο μπόργο».

3. ΣΧΟΛΙΑ – ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Από το τρίτο απόσπασμα του διηγήματος αξίζει να προσέξουμε τα ακόλουθα σημεία:

1) Την **επίσκεψη- είσοδο του Αντρέα στο σπίτι της Σιόρας Επιστήμης**, το γεγονός ότι η Ρήνη τον έβαλε μέσα στο πατρικό σπίτι, χωρίς μάλιστα να είναι παρούσα η Σιόρα Επιστήμη. Το πόσο σοβαρό γεγονός είναι αυτό το καταλαβαίνουμε από τα λόγια της Σιόρας Επιστήμης στον Αντρέα: *εβάλθηκες να ντροπιάσεις το φτωχικό μου*»; Και λίγο πιο κάτω του λέει: *Δεν εσκέφτηκες (...), πως δεν έχουμε παρά του θεού την ολπίδα και την υπόληψή μας*. Απευθυνόμενη λίγο πιο κάτω στη Ρήνη, γίνεται ακόμη πιο συγκεκριμένη: *Γιατί τον έμπασες μέσα; Γιατί ήρθες μέσα, Αντρέα; Η γειτόνισσα στο φόρο το βουκινίζει κι έχει δίκιο· ποιος θα τήνε πάρει τη δυστυχισμένη τώρα που της έκαμες αυτό το κακό;*». Τα τρία αυτά σημεία του κειμένου κάνουν σαφές πιο πρόβλημα δημιούργησε η απόφαση της Ρήνης να βάλει στο σπίτι της τον Αντρέα: η είσοδος του Αντρέα στο σπίτι ντροπιάζει τη Ρήνη, καταστρέφει την **τιμή**, την **φήμη** και την **υπόληψη** της τόσο της Ρήνης όσο και της οικογένειας, καθώς το γεγονός διαδόθηκε κι έγινε ευρύτερα γνωστό στη γειτονιά. Και μπορεί αυτό να είναι με βάση τις σημερινές αντιλήψεις κάτι το εντελώς φυσικό και συνηθισμένο, αλλά την εποχή εκείνη το να βάλει νεαρή κοπέλα νέο άντρα στο πατρικό σπίτι

ακόμη και για μία απλή συνομιλία ήταν **σκανδαλώδες, ηθικά καταδικαστέο και καταστροφικό** για τη φήμη της νεαρής κοπέλας και της οικογένειάς της. Ήταν μία πράξη που θεωρούνταν ατιμωτική για την νεαρή κοπέλα και προκαλούσε κουτσομπολιό, αρνητικά σχόλια έως και κοινωνική κατακραυγή.

2) Το γεγονός ότι η Ρήνη έβαλε μέσα τον Αντρέα δημιουργεί νέα δεδομένα και καθιστά πλέον αναγκαίες και αναπόφευκτες **συγκεκριμένες ενέργειες** από την πλευρά του Αντρέα και της οικογένειάς της κοπέλας, για να αποτραπεί η **ντροπή** και η **ηθική απαξίωση** της κοπέλας από την τοπική κοινωνία. Το τι ακριβώς είναι αυτό που πρέπει τώρα να γίνει, το λέει ο Αντρέας: *Τη Ρήνη σου ε της Ρήνης και εγώ τήνε παίρνω*. Και η Σιόρα Επιστήμη, μέσα στο σοκ και την συντριβή της για αυτό που συνέβη, σπεύδει αμέσως να παρατηρήσει: *Δε μένει άλλο» είπε η μάνα μ' έναν αναστεναγμό παρηγορητικό, «έτσι μόνο θα γλιτωθεί η τιμή μας»*. Μόνη λύση για να σωθεί η τιμή της Ρήνης είναι να παντρευτεί πλέον ο Αντρέας τη Ρήνη. Δεν υπάρχει πλέον άλλη εναλλακτική λύση: ο γάμος των δύο νέων είναι πλέον μονόδρομος, αν είναι να σωθεί η τιμή και η φήμη της Ρήνης.

3) Αλλά παρά το γεγονός ότι ο Αντρέας αμέσως τονίζει ότι είναι τίμιος άνθρωπος και ότι είναι αποφασισμένος να παντρευτεί την Ρήνη, δεν αργούν να εμφανιστούν τα πρώτα προβλήματα, που περιπλέκουν την κατάσταση. Γιατί παρά την έκφραση αισθημάτων αγάπης για τη Ρήνη και προθυμίας από την πλευρά του Αντρέα να κάνει το αυτονόητο για να διασώσει την τιμή της Ρήνης, να την παντρευτεί, ο ίδιος καταλήγει να θέσει μία προϋπόθεση για να παντρευτεί τη Ρήνη: *Μα, σιόρα Επιστήμη, ξέρεις την περίληψη(= την οικονομική κατάσταση) του σπιτιού μου. Ο κακομοίρης ο πατέρας μου μ' άφηκε χρέγια που ολοένα τα πλερώνω· τι να πρωτοκάμω μ' αυτά τα μπράτσα;* Ο Αντρέας θυμίζει, λοιπόν, στην Σιόρα Επιστήμη τη δύσκολη οικονομική κατάσταση της οικογένειάς του, τα χρέη με τα οποία είναι φορτωμένος και ότι θα έχει πρόβλημα στο να συντηρήσει μία οικογένεια βασιζόμενος απλά και μόνο στην προσωπική εργασία. Και όταν η Σιόρα Επιστήμη πρώτα και μετά και η ίδια η Ρήνη του θυμίζουν ότι *Δουλευταδες και οι δύο, ποιόνε έχετε ανάγκη;*», δηλαδή ότι ο ίδιος και η Ρήνη θα μπορούσαν να τα καταφέρουν εργαζόμενοι σκληρά, ο Αντρέας αντιλέγει σημειώνοντας ότι: *«Θέλω να 'σαι σαν κυρά στα χέρια μου· δε σε παίρνω στην κακομοιριά.»* και έρχεται στο δια ταύτα κάνοντας στην Σιόρα Επιστήμη την ερώτηση: *Τι δίνεις, κυρά Επιστήμη;*. Τα πράγματα πλέον ξεκαθαρίζουν: ο Αντρέας δηλώνει μεν πρόθυμος να παντρευτεί τη νεαρή κοπέλα, αλλά προβάλλοντας ως δικαιολογία τα χρέη της οικογένειάς του και τη δυσκολία να αναθρέψει την οικογένεια και να εξασφαλίσει αξιοπρεπή ζωή στη Ρήνη, ζητά από την Σιόρα Επιστήμη προίκα- και μάλιστα, όπως θα φανεί, συγκεκριμένου μεγέθους προίκα.

4) Στις **απαιτήσεις- αξιώσεις** του Αντρέα για **προίκα** η Σιόρα Επιστήμη του απαντάει ότι του δίνει τον *άνθρωπο της*, την κόρη της και ότι αυτό θα όφειλε να είναι αρκετό για αυτόν. Και του θυμίζει: *Γιατί δεν πράξεις σαν τίμιος άντρας που είσαι; Την αγαπάς; πάρ' τηνε. Ο Θεός βοηθός. Φτωχοί άνθρωποι είμαστε· το 'ξερεις!*» Του λέει λοιπόν, το εξής απλό: ότι οι κανόνες της αντρικής τιμής και της αγάπης επιβάλουν στον Αντρέα την υποχρέωση να παντρευτεί την κόρη χωρίς όρους και προϋποθέσεις και χωρίς αξιώσεις. Και ακόμη πιο έντονα του υπενθυμίζει, δύο, μάλιστα, φορές ένα γεγονός που τον θέτει προ των ευθυνών του: *“Την επείραξες”*. Αναφερόμενη στο θέμα τις προίκας ομολογεί: **τριακόσια τάλαρα** έχει κι όχι

άλλα». Και τον καλεί, επιδεικνύοντας αίσθημα τιμής, να αρκεστεί σε αυτήν την προίκα και να παντρευτεί την κόρη της, καθώς μπαίνοντας στο σπίτι, κατέστρεψε την φήμη της.

5) Η συνέχεια της συζήτησης ανάμεσα στους δύο οδηγεί σε **πλήρες αδιέξοδο**. Ο Αντρέας θεωρεί ανεπαρκή την προίκα που του δίνει η Σιόρα Επιστήμη: ζητάει εξακόσια τάλαρα, το διπλό ποσό και το δικαιολογεί παρατηρώντας πως με μικρότερη προίκα θα καταλήξει η οικογένεια με τη Ρήνη στη φτώχεια και στην εξαθλίωση. Η Σιόρα Επιστήμη είναι επίσης **ανένδοτη**. Όταν η Ρήνη, που μέχρι τότε προσπαθούσε να κρατήσει μία ουδέτερη και συμφιλιοτική-εξισοροποιητική στάση, την παροτρύνει να δώσει την προίκα που ζητάει ο Αντρέας, η Σιόρα Επιστήμη της αντιτείνει *Εσύ έσφαλές κι εγώ ν' αδικήσω τ' αδέρφια σου τ' άλλα;* υπενθυμίζοντας της ότι, έχοντας η ίδια διαπράξει το σφάλμα να βάλει τον Αντρέα στο σπίτι της, με αυτό που ζητάει ουσιαστικά καταλήγει να αδικεί τα αδέρφια της. Για να καταλήξει στο τέλος, και ενώ η αντιπαράθεση έχει φθάσει σε ολοφάνερο αδιέξοδο σε βαθμό που και οι τρεις φθάνουν στο σημείο να κλάψουν για την τροπή που έχουν πάρει τα πράγματα : *«Τρεις εκατοστές είναι οι δικές σου»* Είναι η τελευταία λέξη της Σιόρας Επιστήμης στο θέμα αυτό. Η αντίληψη της περί **τιμής** και **δικαιοσύνης** δεν την αφήνουν να κάνει καμία υποχώρηση στις απαιτήσεις του Αντρέα.

6) Η Ρήνη βρίσκεται πρακτικά στη μέση των διασταυρούμενων επιχειρημάτων και αντεπιχειρημάτων της Σιόρας Επιστήμης και του Αντρέα. Αρχικά φαίνεται να κλίνει περισσότερο προς τη μητέρα της, λέγοντας στον Αντρέα *“Δουλευταδες είμαστε ποιον έχουμε ανάγκη”* διαβεβαιώνοντας, ταυτόχρονα, την μητέρα της πως κανένας δεν θα την αγαπάει περισσότερο από τον Αντρέα. Όταν, όμως, ο Αντρέας στη συνέχεια ζητάει εξακόσια τάλαρα από την Σιόρα Επιστήμη, τότε η Ρήνη συμφωνεί με αυτήν την αξίωση του Αντρέα και παροτρύνει τη μητέρα της σε δύο διαφορετικά σημεία του κειμένου: *Δώστα, μανά, δώστα*. Όταν η μητέρα της παραμένει αμετακίνητη και η κουβέντα πλέον έχει καταλήξει σε έκδηλο αδιέξοδο, η Ρήνη σε έναν ξέσπασμα διαμαρτυρίας προς την μητέρα της, θα της πει : *Εσύ, μανά κι όχι ο Αντρέας, εσύ με παίρνεις στο λαιμό σου για λίγα λεφτά! Έχεις και δεν τα δίνεις.* Παίρνει έτσι σαφώς το μέρος του Αντρέα και επιρρίπτοντας τις ευθύνες στη μητέρα της- πιθανότατα ωθούμενη από τα αισθήματα αγάπης για τον Αντρέα, αλλά και από τη δικής της προσωπική αίσθηση δικαιοσύνης: η ίδια θεωρεί ότι με τη δουλειά της στο σπίτι, έχει κερδίσει δίκαια την προίκα που ζητάει ο Αντρέας: *Και τώρα... και τώρα θέλεις να με κλείσεις σε μοναστήρι, εμένανε που σ' εδούλεψα, που τα 'βγαλα η ίδια τα προικιά μου με τον κόπο μου, για να 'χουνε τ' άλλα σου τα παιδιά περισσότερα. Ω μανά! Ω μανά!»* Είναι η **σπαρακτική κραυγή διαμαρτυρίας** μίας νεαρής κοπέλας ερωτευμένης αλλά και αναγκασμένης να παρέχει εργασία στο πατρικό σπίτι, που θεωρεί πως έχει δικαίωμα στην προίκα που η μητέρα της αρνείται πεισματικά να δώσει- ακριβώς γιατί η τελευταία ως μητέρα έχει τη δική της έγνοια να μην αδικήσει και τα άλλα παιδιά.

7) Η συζήτηση τελειώνει με τον Αντρέα να φεύγει τελικά, δίνοντας στη Ρήνη μία αόριστη δέσμευση – υπόσχεση πως θα την παντρευτεί και μία έκκληση από μέρους του σε αυτήν να κάνει υπομονή.

4. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αφού διαβάσετε προσεκτικά το τρίτο απόσπασμα και τα παραπάνω ερμηνευτικά σχόλια –παρατηρήσεις στο κείμενο, να απαντήσετε **γραπτά** στις ακόλουθες **δύο** ερωτήσεις:

- 1) Με **ποια επιχειρήματα** ο Αντρέας ζητάει τη συγκεκριμένη προίκα από τη Σιόρα Επιστήμη; Θεωρείτε τα επιχειρήματα του πειστικά και ορθά και πιστεύετε ότι η είναι ειλικρινής, όταν βεβαιώνει πως αγαπάει τη Ρήνη;
- 2) Με **ποια επιχειρήματα** και με **ποιο σκεπτικό** η Σιόρα Επιστήμη αρνείται επίμονα να δώσει στον Αντρέα την προίκα που ο ίδιος ζητάει; Τι σημαίνει η φράση που του εκστομίζει δύο φορές : «*Την επείραξες*» και ποια αντίληψη για την **τιμή** και τη **δικαιοσύνη** έχει η Σιόρα Επιστήμη, όπως φαίνεται από αυτά που λέει στον Αντρέα;